

İSKİT SÜVARİ TASVİRLİ ÜNİK DRAHMI

HAMZA ŞEKER
Nümismat
hmzseker33@gmail.com

ÖZET

Eskiçağ'ın yaklaşık 10 asırlık döneminde Doğu Türkistan'dan Avrupa içlerine kadar uçsuz bucaksız bir coğrafyaya hükmeden atlı-savaşçı İskit medeniyetinin dünya ve Türk tarihi için önemi büyüktür. "Pantolon giyen atlı-okçular" hüküm sürdükleri muazzam coğrafyada kalıcı izler bırakmışlar; savaş taktiklerinden sanat eserlerine varıncaya kadar birçok alanda kendilerine has "Orta Asyalı" niteliklerini mükemmel şekilde göstermişlerdir.

Ata binmeyi kolaylaştırmak için hiç şüphesiz Türk kavimlerinde icat edilmiş bulunan pantolon ve onu giymiş savaşçının tasvir edildiği çok sayıda İskit sanat eseri günümüze ulaşmış durumdadır. Bu örneklerle maalesef çok az sayıda örnekle temsil edilen benzersiz sikke tiplerini de eklemek gerekir. Ancak bu sikke tipleri hak ettiği ilgiyi görmemiş; birkaç insaf sahibi nümismatın dışında konu yanlış teşhis ve isimlendirmelerle başka alanlara yönlendirilmiştir.

Bu makalenin amacı bu büyük medeniyetin en temel özelliği olan "pantolonlu ve keçe külahlı, yay taşıyan İskit=Türk savaşçı" tipli sikkelerin en eski iki örneğinden biri olan ve yanlış bir teşhisin kurbanı durumundaki benzersiz gümüş sikke tipini sanat eserleri ışığında yeniden teşhis edip tanıtmaktır.

Anahtar kelimeler: Türk Eskiçağı, İskit, pantolon, keçe külah, sikke, ünük drahmi.

ILLUSTRATED SCYTHIAN HORSEMAN UNIQUE DRACHME

ABSTRACT

Horsemen-warrior Scythian civilization, which dominated a large geographical area from the Eastern Turkistan to Europe for about 10 centuries in the ancient history, is very significant for the history of the world and the Turks. "Horsemen-archers that wear trousers" had permanent impressions on the vast geography they ruled; they demonstrated their unique "Central Asian" characteristics perfectly in many fields from war tactics to works of art.

Many Scythian works of art that depict trousers, undoubtedly invented by Turkic tribes in order to facilitate riding horses, and the warriors wearing them have reached all the way up to now. Unique coins, which are unfortunately represented with very few samples, should be added to the examples. However, these samples of coins have not received the attention they deserved; the subject has been guided to different fields due to wrong identification and naming except few rational numismatists.

The purpose of this article is to redefine and publicize unique silver coin type, which has been one of the oldest samples of the "Bow carrying Scythian=Turk warrior wearing trouser and felt cone" coins, which is the very basic characteristic of this great civilization, and has been the victim of wrong identification.

Key Words: *Turkic Ancient period, Scythian, trousers, felt cone, coin, unique drachme.*

İSKİT SÜVARİ TASVİRLİ ÜNİK DRAHMI

Ekonomik, siyasi, dinî ve benzeri sebeplerle bastırılan sikkelerin tarih ilmine büyük katkıları bulunmaktadır. Tek bir sikke bile birçok bilinmezi ortadan kaldıracaktır, yepyeni bilgileri açığa çıkarabilir. Genel dünya tarihi için olduğu kadar bizim millî tarihimiz için de bu hakikat geçerlidir.

Türk Eskiçağı'nın en eski sikkeleri *İskitler*'e aittir. MÖ. 5. yy. ile MÖ. 3. yy. arasındaki zaman dilimine tarihlenen devrede Karadeniz ve Trakya bölgesinde *İskit* krallarınca *İskit* hâkimiyeti altındaki şehirlerde bastırılan çok sayıda sikke mevcuttur.¹

"Doğu Türkistan'ın doğusundan Avrupa içlerine kadar uçsuz bucaksız bir coğrafyada doğudan batıya doğru çok geniş bir sahaya yayılan (Durmuş 2012: 11); dinlerinin, dillerinin, sanatlarının, gelenek ve göreneklerinin eski Türkler'inkiyle olan bağlantıları ve benzerlikleri bulunan *İskitler*'in büyük çoğunluğunun, özellikle de hâkim tabakanın Türk olduğu hâkim bir kanaattir." (Durmuş 2012: 166-167). *İskitler*'e dair en eski ve en önemli yazılı kaynaklardan biri olan Herodotos'un *Tarih*'inde de *İskitler*'in "Orta Asya kökenli" olduğu belirtilir (Herodotos 2011: IV, 11, 298).

Türk Eskiçağı'nın *İskit*=Türk savaşçı tipini içeren sikkeleri maalesef çok sınırlı sayıdadır. Kul Oba vazosu, Chertomlyk *amphorası*, Esik Kurganı buluntusu altın elbiseli adam, Kul Oba altın levhaları... gibi tüm sanat eserlerinin bize gösterdiği "pantolonlu *İskit*=Türk savaşçı" tipine ait Karadeniz ve Marmara Denizi Bölgeleri'nde basılmış olan sikke örnekleri tespitlerime göre Kyzikos şehrinin bastırıldığı *İskit* okçu tasvirli elektron *hekte*², bu makalede tanıttığım gümüş *drahmi*, *İskit* savaşçı tasvirli Karkinitis/Kerkinitis bronz şehir sikkeleri, *İskit* okçu tasvirli Olbia gümüş ve bronz sikkesi ile *İskit* kralı Ataias'ın Kallatis şehrinde basılmış gümüş sikkelerinden ibarettir.³

Çeşitli vesilelerle gün yüzüne çıkan birçok sanat eseri üzerinde resmedilen pantolonlu *İskit*=Türk savaşçı tipinin bire bir nümismatik eşleşmesi durumundaki bu benzersiz sikke tipleri önemlerine eşdeğer bir ilgiye muhatap olamamışlardır. Çok az sayıda Batılı nümismat dışında konuya ilgi gösteren bulunmamakta olup bu ilgi

¹ Bazı örnekler için bkz. SNG BM Black Sea ve Draganov 2010.

² Kyzikos şehir darbı bu elektron *hekte*, "pantolonlu *İskit*=Türk savaşçı" tasvirli sikkeler içinde şu ana kadar yayınlanmış en eski tarihli örnektir. Bkz. CNG 82: lot 589.

³ Yayınlanmış kataloglarda tespit edebildiğim Marmara Denizi ve Karadeniz coğrafyasında basılmış *pantolonlu İskit*=Türk savaşçı tasvirli sikkeler şunlardır: Yarı diz çökmüş *İskit* savaşçı tasvirli Kyzikos elektron *hekte* ve *hemi hekte* (MÖ. 500-450; *Hekte* örneği için bkz. <http://www.imj.org.il/news/eng/2012/September.html> ve CNG 82: lot 589. *Hemi hekte* örneği için bkz. Pozzi 1966: lot 2186; bu katalogda *İskit* savaşçı yanlışlıkla Herakles olarak tanımlanmıştır. Bkz. s. 122), *İskit* süvari tasvirli Trakya-Makedonya bölgesi, bilinmeyen şehir darbı *ünik* gümüş *drahmi* (MÖ. 480; Nomos AG, 2: lot 51=bu makaleye konu olan sikke), Ataias adına basılmış Kallatis şehir darbı, at üstünde ok atan Ataias tasvirli gümüş *didrahmi* ve *drahmi* (MÖ. 339 yılından önce; Tkalec, May 2005: lot 54; Draganov 2010: 32, fig. 1-2; 32-33, fig. 4-8), mızraklı *İskit* süvari tasvirli Karkinitis bronz şehir sikkesi (MÖ. 350-300 yılları; CNG-Triton XIII: lot 82), kaya üzerinde oturan *İskit* kralı tasvirli Karkinitis bronz şehir sikkesi (MÖ. 4. yy. SNG BM Black Sea: fig. 696-702), *İskit* süvari tasvirli Dionysopolis şehir darbı bronz sikke (MÖ. 4.-3. yy. Draganov 2010: 33 fig. 9-10), ok atan *İskit* savaşçı tasvirli Olbia şehir darbı *diobol* (MÖ. 360-350, bu çok nadir sikkenin bir örneği Odessa Arkeoloji Müzesi koleksiyondadır. Bkz. http://www.museum.com.ua/en/nauch_isled/katalog4.html) ve aynı tipte bronz sikke (MÖ. 3. yy. SNG BM Black Sea: fig. 536-549; CNG 76: lot 195)

sahiplerinden de bir kaç tanesi dışında⁴ diğerleri konuyu başlı başına yanlış isimlendirme ve teşhislerle (belirttiğim sikkelerde yer alan *İskit* savaşçı/kral tasvirleri "Herakles, Poseidon, sakallı adam, atlı-savaşçı ..." vs. gibi sikke uzmanlarına yakışmayacak şekilde yanlış isimlendirilmişlerdir. Bu yanlış isimlendirmeler için dipnot 3'te belirttiğim kaynaklara bakılabilir.) değişik alanlara yönlendirmektedirler. Türkiye'de *İskitler*'e dair kaleme alınan çalışmalarda ise bu konuya hiç değinilmediği görülmektedir.⁵

Bu makalede tanıtacağım *ünik drahminin* kaderi de yukarıdaki sikkeler gibi olmuştur. Bahse konu sikkeyi satışa sunan müzayede şirketinin sikke uzmanlarınca yazılan açıklama notunda, sikke üzerinde resmedilen süvarinin açıkça belli olan *İskit giyim tarzı* görmezden gelinerek *İskit süvari* için, "binici"; *İskit=Türk başlığı* için de "Pers başlığı"⁶ şeklinde yanlış bir teşhis ve isimlendirme yapılmıştır.

Bu çalışmanın amacı bizzat Pers satrapları tarafından bastırılmış elektron, altın ve gümüş sikkeler üzerindeki *Pers başlıklı satrap portreleri ışığında* (fig. 9-16) çalışmaya konu olan *ünik drahmi* üzerinde resmedilen süvarinin takmış olduğu başlığın bir "Pers başlığı" değil, bir "*İskit=Türk başlığı*" olduğunu ortaya koymak ve kadim tarihimiz için çok büyük bir öneme sahip olan bu benzersiz sikke tipini Türk okuyucusuna tanıtmaktır.

Ön yüz: *İskit* başlıklı=Türk keçe külahlı *İskit* savaşçı⁷ şaha kalkmış⁸ atın üzerinde sağa yönelik olarak durmakta, sağ eliyle atının yularını, (sol eliyle de) yay'ını tutmaktadır. *İskit* savaşçının yaşlı biri olduğu, sivri sakala ve enseye kadar inen uzun saçlara sahip bulunduğu görülmektedir. Sikkedeki aşınma sebebiyle tam belli olmasa da aşağıda benzerlik kurduğum (fig. 3-4-5; fig. 17-19) *İskit* sanat eserleri üzerindeki *İskit* savaşçı tasvirlerine nazaran kaftanvari ceket, pantolon ve çizme giymiş olduğu söylenebilir.

Arka yüz: Kare formda çukur zimba.

Sikke açıklamasında yer alan bilgi notunda bu sikkenin basılışıyla ilgili olarak süvarinin "Pers başlığı" taşınması⁹ ve "Attik ağırlığa sahip olması" sebep gösterilerek bu *ünik drahminin* Atina-Pers Savaşları sonrasında basılmış olabileceği ihtimali öne sürülmektedir. Sikkenin Attik ağırlıkla basılmış olmasından ve süvarinin taktığı başlığın yanlış değerlendirilmesinden hareketle bu ihtimalin dile getirilmesi epey sorunlu ve yanlış bir yaklaşımdır. Çünkü Ataias *didrahmisi* (fig. 19) başta olmak üzere yayınlanmış *İskit* gümüş sikkeleri Attik ağırlık sistemine sahiptir.¹⁰ Sikkenin üzerindeki tasvirin sıradan bir *İskit* savaşçıdan ziyade bir kralı tasvir ettiği açıktır. Bu sebeple de bu sikke Grekler tarafından değil; *bir İskit kralı tarafından kendi portresinin konulması suretiyle* bastırılmış

⁴ Dimitar Draganov ve V. F. Stolba bu konuda ufuk açıcı çalışmalara imza atmışlardır.

⁵ Cevaplanması gereken soru şudur: Batılı uzmanlar'ın konuyu yanlış ya da yanlış değerlendirilmesi bir dereceye kadar makul görülebilir; ancak Türkiye'de *İskitler*'e dair araştırmalarda bulunan Türk ilim adamlarının bu konuya eğilmemesi yahut da bu sikke tiplerinden haberdar olmaması ne dereceye kadar kabul edilebilir bir yaklaşımdır?

⁶ Nomos 2: lot 51.

⁷ Müzayede firmasının sikke uzmanlarınca yazılan bilgi notunda bir *İskit* savaşçı olduğu açık olan süvari için "binici", *İskit=Türk keçe külahı* için de "Pers başlığı" denilerek yanlış bir isimlendirme yapılmıştır.

⁸ Sikke açıklamasında atın koşuyor şekilde olduğu yazıyorsa da bu doğru değildir. Sikke üzerindeki atın şaha kalkmış şekilde olduğu açıktır.

⁹ Müzayede kataloğunda yazılanın aksine süvari "Pers başlıklı" değil "*İskit=Türk keçe külahlı*"dır.

¹⁰ Karşılaştırma için dipnot 3'te zikredilen kaynaklardaki gümüş sikke örneklerinin açıklamalarına bakılabilir.

olmalıdır (Greklerce basıldığı iddiasının doğruluğuna inanmamakla beraber eğer ki bu iddia doğru çıkarsa o takdirde bu sikkenin Atina şehir devletinin MÖ. 5. yy'da istihdam ettiği *İskit* okçuları¹¹ onurlandırmak ve onların propagandasını yapmak üzere bastırıldığı ileri sürülebilir).

Kyzikos şehrinde basılmış *İskit* okçu tasvirli elektron *hekta* (**fig. 2**) üzerinde yer alan *İskit* okçu tasvirindeki başlık, tanıttığım *ünik drahmideki* süvarinin başlığıyla hemen hemen aynı tiptedir. Her iki başlık da kulakları açıkta bırakıp yukarıya ve ense gerisine kadar uzanan çıkıntılara sahiptir. Elektron *hekta* üzerindeki *İskit* okçu tasvirinde -sikke kalıbının eskiliğinden olsa gerek- okçunun pantolon ve çizmesi net olarak görülememesine rağmen okçunun kaftanvari bir ceket giydiği açıkça görülmektedir.

Kul Oba *vazosu* üzerinde yer alan üç ayrı sahnede bulunan *İskit* savaşçı tasvirlerindeki başlıklar (**fig. 3-5**) *ünik drahmideki* başlıkla bire bir aynı olmamakla beraber bu başlıkların *İskit*=Türk keçe külahı olduğu açıktır. *Vazodaki* savaşçıların başlıkları *drahmideki* başlık gibi yukarıya ve enseye doğru çıkıntılı olup tek fark kulakları kapatan bir tarzda olmasıdır (Kul Oba *vazosunun* bulunduğu Kul Oba Kurganı'nın "krali" bir kurgan olması hasebiyle vazo üzerinde yer alan savaşçıların yönetici konumundaki kişilere ait tasvirler olması ihtimalini bir kenara not etmekte fayda var. Başlık tarzındaki değişikliğin sebebi de bu olabilir.).

British (**fig. 6 ve 7**) ve Metropolitan (**fig. 8**) Müzeleri koleksiyonlarında yer alan *İskit* süvari *figürin*lerindeki¹² başlıklar tanıttığım *drahmideki* başlıkla aynı üsluptadır.

Pers *satrapları* tarafından değişik şehirlerde bastırılan elektron, altın ve gümüş sikke örnekleri (**fig.9-16**) üzerinde bulunan satrap büstlerinin sahip olduğu başlıklar; birçok sikke örneği, çeşitli sanat eserleri ve yüzük taşları üzerinde resmedilen "Pers başlığı"yla aynı olup *ünik drahmideki* başlıkla uzaktan yakından ilgileri bulunmamaktadır. Tanıttığım *drahmi* için yazılan açıklamada iddia olunan "Pers başlığı" ibaresine en büyük itiraz noktası "bahsettiğim sikkelerdeki başlıkla *drahmideki* başlığın birbirine hiç benzememesi" olacaktır.

İskit süvari tasvirli Karkinitis bronz sikkesi (**fig. 17**), Kul Oba Kurganı buluntusu altın levha (**fig. 18**) ve Kallatis şehrinde *İskit* kralı Ataias adına basılmış *didrahmi* (**fig. 19**) üzerindeki süvari tasvirleri başlık taşımamakla beraber *İskit* süvarisinin profilden nasıl görüldüğü sorusuna iyi bir cevap teşkil eder. Özellikle "*İskit* savaşçıların en belirgin özelliği" olan "kaftanvari ceket, pantolon ve çizme üçlüsü"nü çok iyi yansıtır.

Taş ve mermer üzerine yapılmış *İskit* savaşçı tasvirlerindeki başlıklar da (**fig. 20-21**) *ünik drahmideki* başlıkla hemen hemen aynı tarzdadır. Bahsettiğim savaşçı tasvirlerinde yer alan *İskit* savaşçıların "kaftanvari ceket, pantolon giymiş ve *İskit*=Türk keçe külahı" takmış olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu tasvirler de tezimi destekler mahiyettedir.

¹¹ Friedel 2011: sayfa 187.

¹² Bu konuda bariz bir isimlendirme karmaşası bulunmaktadır. İki büyük müzenin uzmanları aynı ustanın ya da ekolün işi olduğu açıkça belli olan bronz *urnelerin* üzerindeki figürleri farklı farklı isimlendirmişlerdir. British Museum uzmanları bu figürleri "*İskit* giyimli Amazon"; Metropolitan Museum uzmanları ise yerinde bir tespitle "*İskit* okçu" olarak isimlendirmişlerdir Bkz. fig. 6, 7 ve 8'in açıklama bölümündeki linkler.

MÖ. 6. ve 5. yy. içerisinde değişik tarihlerde yapıldığı belirtilen *Attik* keramiklerde resmedilen *İskit* savaşçı tasvirlerindeki başlıklar (fig. 22-28) tanıttığım *drahmideki* başlıkla büyük benzerlik taşır. Özellikle fig. 22'de yer alan *İskit* süvari tasviriyle *ünik drahmideki* profilden resmedilen süvari tasviri -süvarinin sakalsız ve atın duruyor oluşu dışında- bire bir aynıdır. Her iki süvarinin yay tutuşu da benzerdir.

İskitlerle çağdaş tarihlere ait olan *scarabe* (fig. 29) üzerinde resmedilen *İskit* okçunun taktığı başlık da *ünik drahmideki* başlıkla hemen hemen benzerdir.

Kyzikos basımı elektron *hekte*, Kul Oba *vazosu*, bronzdan yapılmış *İskit* süvari tasvirli *figürinler*, bizzat Pers *satraplarınca* bastırılmış sikkeler, taş/mermer kabartmalar, *Attik* keramik figürleri ve antik *scarabe* üzerinde resmedilen *İskit* savaşçı tasvirlerinde görülen tüm başlıklar incelendiğinde (fig. 1-29) açıkça görüleceği üzere bu çalışmaya konu olan *ünik drahmi* için sikkeyi satışa sunan müzayede firmasının sikke uzmanlarınca yazılan açıklama notunda iddia olunan "Pers başlığı" ibaresi tümüyle yanlış bir isimlendirilmiştir.

Levhalar bölümünde bir kısmını verdiğim onlarca sanat eserinde resmedilen *İskit* savaşçı tasvirlerinin taşıdığı başlıklar *ünik drahmideki* başlıkla aynı tarza sahiptir. Belirttiğim eserlerde yer alan tasvirlerin tamamında *İskit* savaşçı başlıkları yukarıya doğru uzun, sivri çıkıntılı olarak resmedilmiştir. Oysaki *bizzat Pers satraplarınca* bastırılmış *sikkelerde* (fig.9-16) görülen *satrapların* takmış olduğu "Pers başlıkları" kulakları tamamen örter şekilde yapılmış olup hiçbirisinde yukarıya doğru uzun, sivri çıkıntı bulunmamaktadır.

Dolayısıyla tanıttığım sikke üzerinde resmedilen savaşçının başlığı müzayede firmasının sikke uzmanlarınca yazılan bilgi notunda iddia olunduğu gibi "Pers başlığı" değil; bir "*İskit*=Türk keçe külahı" dır.

Bu sikkede tasvir edilen *İskit*=Türk keçe külahı takmış bulunan savaşçı da yukarıda benzerlik kurduğum tüm *İskit* savaşçı tasvirli eserlerin ışığında bir "*İskit*=Türk savaşçısı" ya da kuvvetle muhtemel "bilinmeyen bir *İskit* kralı"dır.

Bu sebeple çalışmama konu olan *ünik drahmi*; *pantolonlu*, *keçe külahlı*, *yay taşıyan İskit* =Türk savaşçısının resmedildiği en eski tarihli gümüş sikke olma özelliğine sahiptir.¹³ Bizzat bir *İskit* kralı tarafından bastırıldığına dair teorim ileride çıkması ihtimal dâhilinde bulunan benzer örneklerle kesin olarak kanıtlanırsa o takdirde bu *drahmi* "*İskitler* tarafından bastırılmış en eski sikke" olacaktır. Bu durumda *İskit*=Türk nümismatik tarihinin başlangıcı epey eski bir tarihe kadar uzatılabilecektir. İncelediğim *ünik drahminin* bu benzersiz niteliği kadim tarihimiz açısından çok büyük öneme sahip olması için yeterli bir sebeptir.

¹³ Bu sebeple de *İskit*=Türk Eskiçağı'na dair en eski tarihli iki sikkeden biridir (Diğeri, MÖ. 500-450 yıllarına tarihlenen Kyzikos şehir darbı elektron *hekte*dir. Bkz:CNG 82: lot 589).

KAYNAKLAR

- CNG, 82. *Classic Numismatic Group, Mail Bid Sale 82*, 16 September 2009.
- CNG-Triton VIII. *Classic Numismatic Group-Triton VIII*, 11 January 2005.
- CNG-Triton IX. *Classic Numismatic Group-Triton IX*, 10 January 2006.
- CNG-Triton XI. *Classic Numismatic Group-Triton XI*, 8 January 2008.
- CNG-Triton XVI. *Classic Numismatic Group-Triton XVI*, Sessions 1&2, 8 January 2013.
- CNG-Triton XVIII. *Classic Numismatic Group-Triton XVIII*, 6 January 2015.
- Draganov, D. 2010. "The Coinage of the Scythian Kings in the West Pontic Area:Iconography", *Archaeologia Bulgarica*, XIV, 3, Sofia, 29-52.
- Durmuş, İ. 2012. *İskitler*, Ankara: Akçağ.
- Friedell, E. 2011. *Antik Yunan'ın Kültür Tarihi*, Ankara: Dost Kitabevi.
- Gemini, VIII. *Gemini, LLC; Auction VIII*, 14 April 2011.
- Getty. 1994. *A Passion for Antiquities Ancient Art from the Collection of Barbara and Lawrence Fleischman*, Malibu: The J. Paul Getty Museum.
- Heritage, 3030. *Heritage World Coin Auctions, New York Signature Sale, 3030*; 6 January 2014.
- Hermitage. 1990. *The Hermitage Selected Treasures from a Great Museum*, Leningrad: The State Hermitage Museum.
- Herodotos. 2011. *Tarih*, çev. M. Ökmen, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hoppin, J. C. 1919. *A Handbook of Attic Red-Figured Vases*, volume 1, Cambridge: Harvard University Press.
- Mayor, A., D. Saunders and J. Colarusso. 2014. "Making Sense of Nonsense Inscriptions Associated with Amazons and Scythians on Athenian Vases", *Hesperia* 83, Athens: American School of Classical Studies at Athens, 447-493.
- Nomos, 1. *Nomos AG, Auction 1*, 6 May 2009.
- Nomos, 2. *Nomos AG, Auction 2*, 18 May 2010.
- Pozzi, S. 1966. *Catalogue de Monnaies Grecques Antiques. Provenant de la Collection de feu le Prof. S. Pozzi*, Zurich-Amsterdam: Bank Leu ve Jacques Schulman N. V.
- SNG BM Black Sea. *Sylloge Nummorum Graecorum, Great Britain, volume IX, The British Museum, Part I: The Black Sea*, London: British Museum Press.
- Tkalec. May 2005. *A. Tkalec AG, Auction May 2005*, 9 May 2005.
- <http://pro.coinarchives.com/> (19 Şubat 2015)

Fig. 1 Yaklaşık MÖ. 480 yılı; Trakya-Makedonya bölgesinde¹⁴ meçhul bir darphanede basılmış *drahmi*, 4.32 gr.,ünik ve yayınlanmamış. (Nomos, 2: lot 51)

LEVHA 1

Fig. 1

Fig. 1A

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

¹⁴ Adı geçen müzayede kataloğunda bu sikke için yazılan açıklamada yer alan "Trakya-Makedonya bölgesi" ifadesine ihtiyatla yaklaşılması gerekmektedir.

Fig. 6

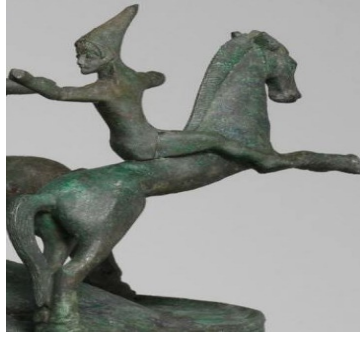

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 1 Trakya-Makedonya bölgesinde meçhul darphanede basılmış *drahminin* ön yüzü. Yaklaşık MÖ. 480 yılı, 4.32 gr (Nomos, 2: lot 51).

Fig 1A *Drahminin* ön yüzünden detay: *İskit*=Türk keçe külahı.

Fig. 2 Kyzikos basımı elektron *hekte* üzerinde *İskit* okçu tasviri. İsrail Museum koleksiyonu. <http://www.imj.org.il/exhibitions/2012/WhiteGold/Mortals.html>

Fig. 3-4-5 Kul Oba buluntusu elektron *vazodan* detay; keçe külahlı *İskit* savaşçılar, Hermitage Museum koleksiyonu (Hermitage: 1990). Detaylar için şu linke bakılabilir: http://www.pslava.info/Kerch_KurganKul-Oba_184,131241.html.

Fig. 6 Bronzdan yapılmış *İskit* giyimli Amazon (?) figürünü. Etrüsk-Campania işi bronz *urne* parçası, British Museum koleksiyonu, MÖ. 510-490 yılları, kayıt numarası:1856,1226.800. <http://ancientpeoples.tumblr.com/tagged/etruscan/page/7>

Fig. 7 Bronzdan yapılmış *İskit* okçu figürünü. Etrüsk- Campania işi bronz *urne* parçası, The Metropolitan Museum of Art koleksiyonu, MÖ. 5. yy. başı, kayıt numarası:1989.281.78 <http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/130016462?rpp=60&pg=3&ao=on&ft=Horse&what=Sculpture&pos=168>

Fig. 8 Etrüsk Dönemi, Campania işi bronz *urneden* detay; *İskit* süvari, The Metropolitan Museum of Art koleksiyonu, MÖ. 500 yılları, kayıt numarası:40.11.3a,b <http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/253595?rpp=30&pg=1&ft=urn&pos=7>

LEVHA 2

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13

Fig. 14

Fig. 15

Fig. 16

Fig. 17

Fig. 18

Fig. 19

Fig. 20

Fig. 21

Fig. 9 Phokaia şehrinde basılmış elektron *hekte* üzerinde *Pers başlıklı, satrap* Pharnabazos tasviri. Yaklaşık MÖ. 410 yılı, 2.50 gr (Nomos,1: lot 107).

Fig. 10 Kyzikos şehrinde basılmış *tetradrahmi* üzerinde *Pers başlıklı, satrap* Pharnabazos tasviri. MÖ. 398-396/5 yılları, 14.67 gr (CNG Triton XVI: lot 430).

Fig. 11 Mallos şehrinde basılmış *stater* üzerinde *Pers başlıklı, profilden resmedilmiş satrap* büstü. MÖ. 385-333 yılları, 10.20 gr (CNG Triton IX: lot 974).

Fig. 12 Soloi şehrinde basılmış *stater* üzerinde *Pers başlıklı, profilden resmedilmiş satrap* Tribazos büstü. MÖ. 390-387/86 yılları, 10.12 gr (CNG-Triton XVIII: lot 57).

Fig. 13 Batı Anadolu bölgesinde meçhul darphanede basılmış *drahmi* üzerinde profilden resmedilmiş, *Pers başlıklı, bilinmeyen satrap* büstü. MÖ. 4. yy. başları, 3.73 gr (CNG-Triton XVIII: lot 14).

Fig. 14 Lampsakos şehrinde basılmış altın *stater* üzerinde profilden resmedilmiş, *Pers başlıklı, satrap* Artabazos büstü. Yaklaşık MÖ. 356 yılı, 8.46 gr (CNG-Triton VIII: lot 378).

Fig. 15 Caria bölgesinde meçhul darphane basımı *tetradrahmi* üzerinde, profilden resmedilmiş, *Pers başlıklı, bilinmeyen satrap* tasviri. MÖ. 341-334 yılları, 15.11 gr (Heritage, 3030: lot 23784).

Fig. 16 İonia bölgesinde, meçhul darphane basımı *tetrobol* üzerinde profilden resmedilmiş, *Pers başlıklı, satrap* Spithridates büstü. MÖ. 335/4 yılı, 2.25 gr (Gemini, VIII: lot 115).

Fig. 17 Karkinitis bronz şehir sikkesi üzerinde at üstünde mızraklı *İskit* kral tasviri. MÖ. 350-340 yılları, 6.03 gr (CNG-Triton XI: lot 81).

Fig. 18 Kul Oba kurganı buluntusu altın levha üzerinde *İskit* okçu-süvari tasviri.
<http://archaicwonder.tumblr.com/post/78718580600/greco-scythian-gold-horseman-applique-c-4th>

Fig. 19 Kallatis şehrinde *İskit* kralı Ataias adına basılmış *didrahmi* üzerinde, Ataias'ın ok atan süvari şeklinde tasviri. MÖ. 339 yılından önce basılmış olup 6.93 gr ağırlığa sahiptir (Tkalec, May 2005: lot 54).

Fig. 20 MÖ. 6. yy'a ait Persepolis'teki Apadana Sarayı duvar kabartmasından detay; keçe külahlı *İskit* savaşçı.
http://www.livius.org/a/iran/persepolis/apadana-eaststairs/11_scythians_2.JPG

Fig. 21 Mermer üzerine yapılmış, keçe külahlı *İskit* savaşçı kabartmasından detay. MÖ. 4.-2. yy. The Walters Art Museum koleksiyonu, kayıt numarası:23.183
<http://art.thewalters.org/detail/38416/scythian-warrior-with-axe-bow-and-spear/>

LEVHA 3

Fig. 22

Fig. 23

Fig. 24

Fig. 25

Fig. 26

Fig. 27

Fig. 28

Fig. 29

Fig. 22: Ressam Paseas tarafından yapılmış kırmızı figürlü *Attik tabak* üzerinde keçe külahlı *İskit* süvari, MÖ. 520-510 yılları, Ashmolean Museum koleksiyonu.

<http://www.bridgemanimages.com/de/asset/278894/greek-7th-5th-century-bc/attic-red-figure-plate-decorated-with-mounted-archer-by-paseas-greek-from-chuisi-c-520-510-bc-ceramic?context=%25searchContext%25>

Fig. 23: Kırmızı figürlü *Attik amphoradan* detay; keçe külahlı Amazon/*İskit* süvari, MÖ. 420 yılı, Staatliche Antikensammlungen-München koleksiyonu, 2342=J 774

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6d/Amazone_Staatliche_Antikensammlungen_2342.jpg

Fig. 24: Kırmızı figürlü *Attik amphoradan* detay; keçe külahlı *İskit* savaşçı. MÖ. 480-470 yılları, J. Paul Getty Museum koleksiyonu (Getty 1994: 96-98, fig. 40).

<http://www.getty.edu/art/collection/objects/29521/attributed-to-the-berlin-painter-attic-red-figure-amphora-greek-attic-480-470-bc/>

Fig. 25: Kırmızı figürlü *Attik amphoradan* detay; keçe külahlı *İskit* savaşçı (Hoppin 1919: 435). <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Munich+2308&object=Vase>

Fig. 26: Kırmızı figürlü *Attik amphoradan* detay; keçe külahlı *İskit* savaşçı. Martin von Wagner Museum-Würzburg koleksiyonu, MÖ. 510-500 yılları. (Mayor, Colarusso ve Saunders 2014: 480, fig. 13)

http://mkatz.web.wesleyan.edu/grk101/linked_pages/grk101.scythian_archers4.html

Fig. 27: *Attik kylixten* detay; keçe külahlı *İskit* savaşçı. MÖ. 5. yy. National Archaeological Museum of Athens koleksiyonu.

https://en.wikipedia.org/wiki/File:Greek-Persian_duel.jpg

Fig. 28: Kırmızı figürlü *Attik amphoradan* detay; keçe külahlı *İskit* savaşçılar. MÖ. 510-500 yılları, Staatliche Antikensammlungen-München koleksiyonu. (Mayor, Colarusso ve Saunders 2014: 459, fig. 3)

Fig. 29: *Scarabe* üstünde keçe külahlı *İskit* okçu tasviri.

<http://www.beazley.ox.ac.uk/gems/scarab/scarab28.htm>